

LÄNSSTYRELSEN
VÄSTRA GÖTALANDS LÄN

Kulturmiljöenheten
Eivind Claesson

Delg.kv.

BESLUT
2009-02-26

Diarienummer
432-33336-1998

Sida
1(7)

	Riksantikvarieämbetet
Ink.	2009 -05- 27

Ulricehamns kommun.....
523 86 Ulricehamn

Byggnadsminnesförklaring av Vattenverket i Ulricehamn Bogesund 1:88 och Bogesund 1:253, Ulricehamns kommun och socken

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 3 kap 1 § lagen om kulturminnen m m (SFS 1988:950), vattenverket med tillhörande högvattensreservoar i Ulricehamn för byggnadsminne.

Länsstyrelsen meddelar enligt 2 § samma lag följande skyddsbestämmelser:

1. De på den bifogade kartan (bilaga 1) markerade byggnaderna inom område 1 och 2 får inte rivas, flyttas, byggas om eller på annat sätt förändras utan Länsstyrelsens tillstånd.
2. Ingrepp får inte göras i byggnadernas stomme eller rumsindelning.
3. Ändring eller borttagning av den fasta inredningen såsom pumpar, rörledningar eller annan maskinell utrustning får inte göras.
4. Byggnadsdelar under mark såsom brunnar och vattenreservoarer skall bibehållas intakta.
5. Byggnaderna skall underhållas så att de inte förfaller. Vård och underhållsarbeten skall utföras på ett sådant sätt att det kulturhistoriska värdet inte minskar. Underhållet skall ske med material och metoder anpassade till byggnadernas egenart.
6. Skyddsområdena, markerade med streckad linje, får inte ytterligare bebyggas. Skyddsområdet skall hållas i ett sådant skick att byggnadsminnets utseende och karaktär ej förvanskas.

Redogörelse för ärendet

Den 22 maj 1998 väckte Katharina Ohlsson, Ulricehamns museum, frågan om byggnadsminnesförklaring av vattenverket i Ulricehamn (Bogesund 1:88) med tillhörande högreservoar (Bogesund 1:253). Ulricehamns kommun tillstyrkte den 8 mars 1999 byggnadsminnesförklaringen och den 1 november 2004 godkände kommunen det föreslagna skyddsområdet.

2009-03-04, beslut. Sk
Katharina Ohlsson IT: BM-reg. A. A. /

Postadress:
403 40 Göteborg

Besöksadress:
Ekelundsgatan 1

Telefon/Fax:
(växel) 031-60 50 00
(fax) 031-60 52 09

Webbadress:
www.lansstyrelsen/vastrago-
taland

E-post:
kulturmiljo.vastragotland@
lansstyrelsen.se

Vattenverket i Ulricehamn finns dokumenterat i en kulturhistorisk utredning framtagen av Regionmuseum Västra Götaland. Rapporten framtoogs under 2001-2002 som underlag inför byggnadsminnesförklaring av byggnaden.

Historik

Vattenverket i Ulricehamn är beläget i järnvägsområdet nära sjön Åsunden och omges idag av ett naturområde med strandpromenad. Området som uppfördes i och med järnvägens tillkomst representerades tidigare av det sena 1800-talets och det tidiga 1900-talets tegelarkitektur. Idag är alla äldre byggnader på området rivna med undantag av det nu aktuella vattenverket.

Under sent 1800-tal ökade inflyttningen till staden Ulricehamn. Förklaringarna till detta var många; en växande industri, folkkökning i omlandet och invigningen av järnvägen mellan Ulricehamn och Vartofta 1874. Den snabba befolkningsökningen i staden ledde till att den sanitära situationen med öppna brunnar i staden blev ohållbar samtidigt som kraven på brandsäkerhet skärptes.

Lösningen på problemet blev byggandet av ett vattenverk som utrustades med den senaste tekniken. Nere på området Maderna, nära Åsunden, borrades en nio meter djup brunn ner till grundvattnet. Själva vattenverksbyggnaden ovan brunnen uppfördes 1914 och ritades av den göteborgsbaserade civilingenjören Per Gustav Blidberg.

I början av 1940-talet byttes elmotorn med tillhörande pump. Det tidigare bränsleförrådet inreddes till verkstad och den tidigare verkstaden blev kontor. Kaminerna som värmdde byggnaden togs bort och ersattes med en värmepanna. Vattenverket försåg hela Ulricehamns stad med vatten fram till 1954 då ett nytt vattenverk anlades. Det gamla vattenverket har sedan dess fungerat som reservvattentäkt. Efter att driftschefen gick i pension 1975 så förföll och vandaliserades byggnaden. Högreservoaren, som användes fram till 1980-talet, är bevarad i så gott som ursprungligt skick. En exteriör restaurering genomfördes på båda byggnaderna 1999 i samarbete med Regionmuseum Västra Götaland och Länsstyrelsen.

Beskrivning och byggnadshistorik

När man under det tidiga 1900-talet byggde upp en ny teknisk infrastruktur i landet så ville man, i nationalromantikens tecken, ge en bekant men statusladdad utformning åt de nya byggnaderna. Vattenverket har exteriört formen av en liten, medeltida kyrka med rektangulär plan, brant sadeltak och en utskjutande entré åt öster som påminner om ett vapenhus. Taket är belagt med tvåkupigt lertegel och nedtill på fasaden finns en för tiden typisk utskjutande, rusticerande granitsockel. Fasadens hårdbrända, handslagna tegel är murat i kryssförband med fogar av kalkbruk. Dekorativ murning markerar de småspröjsade fönstren, dörrarna och takfoten som är, med undantag av en dörr, bevarade i original. Strax intill vattenverket finns en ventilationshuv

för brunnen som täcks av ett sexkantigt koppartak som kröns av en lanternin.

Invändigt består vattenverksbyggnaden av en liten verkstad, ett kontor och den stora, ljusa maskinhallen i söder. Maskinhallen domineras av de två stora driftsaggregaten; en dieselmotor med tillhörande vattenpump, båda original, samt en elmotor med pump som tillkom under tidigt 1940-tal. Även byggnadsritningar och handlingar rörande maskineri och drift samt tillhörande verktyg finns i stora drag bevarade.

Högreservoaren, belägen högt i stadsdelen Skarpås någon kilometer från vattenverket, är byggd i samma stil som huvudbyggnaden och ritades av samma ingenjör.

Motivering

Enligt 3 kap 1 § lagen om kulturminnen m m (SFS 1988:950) får Länsstyrelsen förklara en byggnad som är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde eller som ingår i ett kulturhistoriskt synnerligen märkligt bebyggelseområde för byggnadsminne.

Att förklara vattenverket i Ulricehamn som byggnadsminne är ett led i Västra Götalands byggnadsminnespolicy där kulturmiljövården skall arbeta för att bredda byggnadsminnesbegreppet och berätta historien om det moderna samhällets framväxt i Västra Götalands län.

I Sverige är två vattenverk förklarade som byggnadsminnen; ett i Blekinge län från 1901-03 och ett i Jönköpings län från 1932. Anläggningar av liknande slag finns också i Lund och Örebro. Vattenverket i Ulricehamn bedöms i relation med dessa anläggningar ha ett stort teknikhistoriskt värde genom det mycket välbevarade maskineriet. Den ursprungliga dieselmotorn med tillhörande pump är en av endast ett fåtal välbevarade aggregat i landet.

Ulricehamns vattenverk har ett arkitekturhistoriskt värde såsom en mycket välbevarad representant för den påkostade nationalromantiska tegelarkitektur som kännetecknar de byggnader som uppfördes för tidens nya högteknologi. Ett allmänt vattenförsörjningssystem innebar genomgripande förbättringar i människors livsföring och levnadsstandard vilket ger anläggningen ett stort dokumentvärde ur samhällshistorisk och socialhistorisk synvinkel. Anläggningen kan även tillskrivas ett stort pedagogiskt värde då förståelsen av verksamheten underlättas genom bevarat material som rör anläggningens uppbyggnad, drift och skötsel.

Vattenverkets sammantagna kulturhistoriska värde består av en unik kombination av en mycket välbevarad anläggning med tillhörande högreservoar, en i stort sätt orörd interiör med maskineri samt ett rikt arkivmaterial rörande byggnaden och verksamheten. Länsstyrelsen bedömer därför att vattenverket med tillhörande högreservoar är synnerligen märklig genom sitt kulturhistoriska värde.

Hur man överklagar

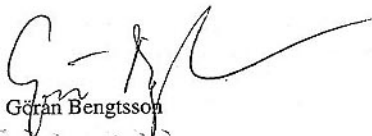
Detta beslut kan överklagas hos Länsrätten i Göteborg, se bilaga 2 formulär 01.

Upplysningar

Länsstyrelsen lämnar råd och anvisningar i fråga om underhåll av byggnaden och det kringliggande området.

Om det finns särskilda skäl får länsstyrelsen enligt 3 kap 14 § av lagen om kulturminnen m m (SFS 1988:950), lämna tillstånd till att ett byggnadsminne ändras i strid mot skyddsbestämmelserna. Länsstyrelsen får ställa villkor för tillståndet som är skäliga med hänsyn till de förhållanden som föranleder ändringen.

I detta ärende har länsöverdirektör Göran Bengtsson beslutat och antikvarie Eivind Claesson varit föredragande. I den slutliga handläggningen har även deltagit länsjurist Jonas Ledelius och länsantikvarie Karolina von Mentzer.

Göran Bengtsson

Eivind Claesson

Bilagor:

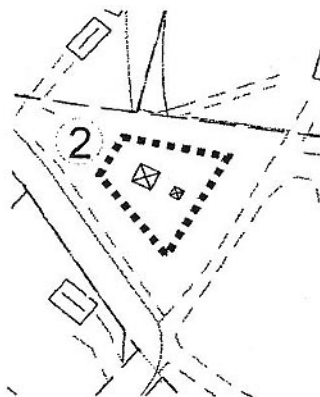
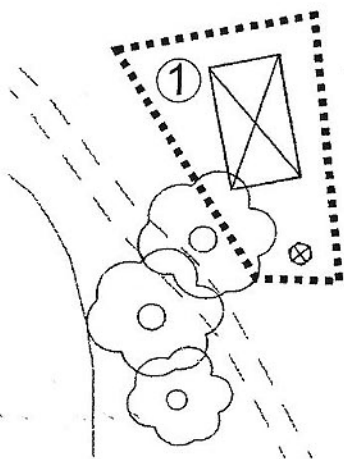
Karta med gräns för skyddsbestämmelser, bilaga 1
Hur man överklagar

Kopia till

Byggnadsnämnden efter laga kraft, Ulricehamns kommun
Länsstyrelsen, DRK, Samhällsbyggnadsenheten
Riksantikvarieämbetet med bilagor
Ulricehamns museum
Västarvet
Kulturmiljöenheten
Pärmen

Laga kraftbevis till:
Riksantikvarieämbetet
Länsstyrelsen, DRK, Samhällsbyggnadsenheten
Lantmäterimyndigheten

Bilaga 1

Kartan till vänster: Bogesund 1:88
Kartan till höger: Bogesund 1:253